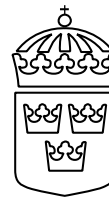

Regeringens proposition

2021/22:220

Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder

Prop.
2021/22:220

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 7 april 2022

Magdalena Andersson

Ardalan Shekarabi
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken som syftar till att stärka tryggheten vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga. I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1) aviserade regeringen att den avser att återkomma med ett förslag om att införa en s.k. trygghetspension inom ramen för sjukersättningen för försäkrade som har som mest fem år kvar tills de uppnår en ålder då de inte längre kan få sjukersättning. Syftet är att erbjuda ekonomisk trygghet för personer som slitit ut sig under arbetslivet, inte kan arbeta längre och som i dag ofta tar ut ålderspensionen tidigt med livsvarigt lägre pension som resultat. Utgångspunkten för detta är det förslag som har lämnats av Utredningen om sjuk- och aktivitetsersättningen samt förmåner vid rehabilitering. Regeringen föreslår särskilda regler gällande rätten till sjukersättning för äldre i förvärvsarbetande ålder. Därmed anpassas regelverket i sjukersättningen till ett längre arbetsliv. Arbetsförmågan hos försäkrade som har som mest fem år kvar tills de uppnår den ålder då de inte längre kan få sjukersättning och som har erfarenhet av sådant arbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden ska enligt förslaget bedömas i förhållande till dessa arbeten. Är annat lämpligt arbete tillgängligt för den försäkrade ska arbetsförmågan bedömas mot det.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2022.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	4
3	Ärendet och dess beredning	6
4	Bakgrund och gällande regelverk.....	7
5	Överväganden och förslag	9
5.1	Sjukersättning till äldre i förvärsarbetande ålder.....	9
5.2	Omprövning av rätten till sjukersättning	15
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	16
7	Konsekvenser.....	17
7.1	Offentligfinansiella konsekvenser	17
7.2	Konsekvenser för företagen.....	18
7.3	Konsekvenser för enskilda	18
7.4	Konsekvenser för sysselsättningen.....	19
7.5	Konsekvenser för den ekonomiska jämställdheten.....	20
7.6	Konsekvenser för kommuner	20
7.7	Konsekvenser för hälso- och sjukvård	20
7.8	Konsekvenser för myndigheter och domstolar.....	21
7.9	Konsekvenser för internationella åtaganden.....	21
8	Författningskommentar.....	21
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU 2021:69) i relevanta delar.....	27
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag i relevanta delar.....	28
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna (SOU 2021:69).....	32
Bilaga 4	Sammanfattning av promemorian Stärkt trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga (S2021/07176).....	33
Bilaga 5	Promemorians lagförslag.....	34
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna (S2021/07176)	36
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 april 2022	37

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2021/22:220

Regeringens förslag:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 33 kap. 6 och 11 §§ och 36 kap. 19 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 33 kap. 10 a och 10 b §§, och närmast före 33 kap. 10 a och 11 §§, nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 kap.

6 §

För rätt till sjukersättning krävs att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt och att åtgärder som avses i 27 kap. 6 § samt i 29–31 kap. inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga.

För rätt till sjukersättning krävs att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt och att åtgärder som avses i 27 kap. 6 § samt i 29–31 kap. inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga *i ett sådant arbete som avses i 10 eller 10 a §.*

Sjukersättning för äldre

10 a §

För en försäkrad som har uppnått den ålder då det återstår som mest fem år till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas enligt 16 § och som har erfarenhet av sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden ska Försäkringskassan, när det bedöms hur nedsatt arbetsförmågan är, beakta den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom

1. sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av, eller

2. annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne.

Med förvärvsarbeten som den försäkrade har erfarenhet av avses arbeten som den försäkrade har haft under en tidsperiod på femton år före den månad för vilken han eller hon ansöker om sjukersättning, före ett beviljande enligt 36 kap. 25 § eller före en

10 b §

Den som har uppnått den ålder då det återstår som mest fem år till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas enligt 16 § ska omfattas av regleringen i 10 a § även om tidpunkten då sjukersättning som längst kan lämnas därefter skulle senareläggas genom en författningsändring.

Övriga bestämmelser om bedömningen av arbetsförmågans nedsättning

11 §

Bedömningen enligt 10 § ska göras Bedömningen enligt 10 och 10 a §§
ska göras

– efter samma grunder oavsett på vilket sätt prestationsförmågan är nedsatt, och

– i förhållande till ett heltidsarbete.

Med inkomst av arbete likställs i skälighetsvärde av arbete med skötsel av hemmet.

36 kap.

19 §

Om arbetsförmågan förbättras för en försäkrad som får sjukersättning, ska rätten till förmånen omprövas.

En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga.

En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga. *Om arbetsförmågan för en försäkrad som har uppnått den ålder som avses i 33 kap. 10 a § fortfarande är nedsatt i förhållande till arbeten som avses i den paragrafen, ska dock rätten till sjukersättning inte omprövas.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2022.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om sjukersättning som avser tid före ikraftträdandet.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 26 mars 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över sjukersättningen och aktivitetsersättningen. Syftet var att förmånerna skulle ge hög trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga, god förutsebarhet för den enskilde och stabilitet i tillämpningen över tid. Regelverkets krav för att en försäkrad ska beviljas förmånerna skulle bli mer ändamålsenliga och i möjligaste mån ta tillvara den försäkrades arbetsförmåga. Utredningen skulle också se över förmåner vid rehabilitering (dir. 2020:31). Utredningen antog namnet Utredningen om sjuk- och aktivitetsersättningen samt förmåner vid rehabilitering (S 2020:04). Regeringen beslutade om tilläggsdirektiv den 24 september samma år (dir. 2020:100) enligt vilka en parlamentariskt sammansatt referensgrupp skulle inrättas. Den 20 augusti 2021 överlämnade utredningen slutbetänkandet En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU 2021:69). I betänkandet lämnas förslag om bl.a. rätten till sjukersättning respektive aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga och förslag om att underlätta arbete, studier, uppdrag med mera under tid med sjukersättning och aktivitetsersättning. Vidare lämnas i betänkandet förslag om förmåner vid rehabilitering. En sammanfattning av betänkandet i relevanta delar finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag i relevanta delar finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2021/05920).

I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1) aviserade regeringen att den avser att återkomma med ett förslag om att införa en s.k. trygghetspension inom ramen för sjukersättningen för försäkrade som har som mest fem år kvar tills de uppnår en ålder då de inte längre kan få sjukersättning. Utgångspunkten för detta är det förslag som har lämnats av Utredningen om sjuk- och aktivitetsersättningen samt förmåner vid rehabilitering. I budgetpropositionen föreslogs en utökning av anslaget 1:2 *Aktivitets- och sjukersättningar m.m.* för införandet. I budgetpropositionen anges också att regeringen avser att med prioritet bereda förslaget från Utredningen om sjuk- och aktivitetsersättningen samt förmåner vid rehabilitering om att rätten till sjukersättning och aktivitetsersättning ska prövas mot samma arbetsmarknadsbegrepp som gäller i sjukpenningen (prop. 2021/22:1 utg.omr. 10, bet. 2021/22:SfU1, rskr. 2021/22:116).

Den 29 oktober 2021 remitterade Socialdepartementet promemorian Stärkt trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga (S2021/07176). I promemorian föreslås att ett förändrat arbetsmarknadsbegrepp för sjukersättning och aktivitetsersättning samt sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder ska träda i kraft den 1 juli 2022. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 4*. Lagförslagen i promemorian finns i *bilaga 5*. Promemorian har remissbehandlats parallellt med utredningens betänkande. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. Remissvaren finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2021/07176).

I propositionen behandlas utredningens och promemorians förslag om särskilda regler när det gäller rätten till sjukersättning för äldre.

Det finns i nuläget inga särskilda regler för äldre vad gäller rätten till sjukersättning. Det har dock genom åren funnits flera föregångare. År 1970 infördes i den numera upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) en möjlighet att vid bedömningen av rätten till förtidspension ta hänsyn till ålder. Motiveringen var att äldre personer med ett tungt och pressande arbete som på grund av bristande krafter inte orkade med sina arbetsuppgifter eller som friställts utan att annat lämpligt arbete stod till förfogande skulle få rätten till förtidspension bedömd med större hänsynstagande till de individuella förhållandena än vad som gällde för övriga försäkrade (7 kap. 3 § AFL). I praxis utvecklades denna s.k. äldreregel till att avse 60-åringar eller äldre men tendensen blev att även yngre hänfördes till gruppen. Därför infördes år 1992 en uttrycklig skrivning om att den mildare tillämpningen endast skulle gälla för försäkrade som fyllt 60 år. År 1997 ändrades regeln om rätt till förtidspension igen och bedömningen renodlades till att socialförsäkringen endast skulle ge ersättning om arbetsförmågan var nedsatt på grund av ohälsa, dvs. det skulle finnas medicinska orsaker till nedsättningen, inte arbetsmarknadsmässiga. Mindre vikt skulle läggas vid sådant som utbildning. Fanns en partiell arbetsförmåga skulle den tas tillvara. Om en försäkrad hade svårigheter att ta tillvara den återstående arbetsförmågan, var det i första hand att anse som ett arbetsmarknadsproblem (prop. 1996/97:28 s. 9 och 10). Det infördes dock en möjlighet att ta individuella hänsyn om en strikt medicinsk bedömning skulle ge ett oacceptabelt resultat. Om det fanns särskilda skäl fick Försäkringskassan vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning beakta den försäkrades ålder samt bosättningsförhållanden, utbildning, tidigare verksamhet och andra liknande omständigheter. Det kunde t.ex. vara fråga om en person som hade nära till den allmänna pensionsåldern och som befann sig i en socialt och arbetsmarknadsmässigt utsatt situation. En samlad bedömning skulle därför kunna leda till att en person som rent medicinskt hade viss restarbetsförmåga ändå inte bedömdes kunna försörja sig på rimliga villkor och därför hade rätt till ersättning. Åldersfaktorn skulle väga tyngst vid den samlade bedömningen. Möjligheten att göra undantag från huvudregeln skulle endast användas i begränsad omfattning (prop. 1996/97:28 s. 12). Sedan den 1 juli 2008 gäller att när Försäkringskassan bedömer hur nedsatt arbetsförmågan är ska myndigheten endast beakta den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom förvärvsarbete på arbetsmarknaden (prop. 2007/08:136 s. 65 f.).

För rätt till sjukersättning krävs att den försäkrade har nedsatt arbetsförmåga med minst en fjärdedel på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan (33 kap. 5 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB). De faktorer som sätter ned den försäkrades arbetsförmåga ska uteslutande vara av medicinsk art. Den försäkrades ålder, bosättningsförhållanden, utbildning, tidigare verksamhet och andra liknande omständigheter ska inte beaktas (prop. 2007/08:136 s 65 f.).

För rätt till sjukersättning krävs att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt och att rehabiliteringsåtgärder inte bedöms kunna leda till

Prop. 2021/22:220 att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga (33 kap. 6 § SFB). När det bedöms hur nedsatt arbetsförmågan är ska Försäkringskassan beakta den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom förvärvsarbete på arbetsmarknaden (33 kap. 10 § SFB). Utgångspunkten för nuvarande lagstiftning är enligt förarbetena att så många människor som möjligt ska ges förutsättningar att försörja sig själva genom förvärvsarbete. Sjukersättning ska därför endast komma i fråga om den försäkrades arbetsförmåga är stadigvarande nedsatt. Det måste enligt förarbetena röra sig om kroniska sjukdomar och irreversibla skador där ytterligare medicinsk eller arbetslivsinriktad rehabilitering inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår arbetsförmåga eller att den arbetsförmåga som finns kan förbättras (prop. 2007/08:36 s. 88). Bedömningen av arbetsförmågan ska göras efter samma grunder oavsett på vilket sätt prestationsförmågan är nedsatt, och i förhållande till ett heltidsarbete. Med inkomst av arbete likställs i skälig omfattning värdet av arbete med skötsel av hemmet (33 kap. 11 § SFB).

När det gäller sjukpenning ska prövningen göras mot förvärvsarbeten som är "normalt förekommande" på arbetsmarknaden. Riksdagen har beslutat att begreppet förvärvsarbete som är normalt förekommande arbete vid prövning av rätt till sjukpenning ska förtydligas så att bedömningen av arbetsförmågan vid dag 180 i rehabiliteringskedjan ska göras gentemot ett förvärvsarbete "i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden". Lagändringen träder i kraft den 1 september 2022 (prop. 2020/21:171, bet. 2021/22:SfU5, rskr. 2021/22:21). Arbetsmarknadsbegreppet inom sjukersättning och aktivitetsersättning utgörs alltså å sin sida av "förvärvsarbete" på arbetsmarknaden. Detta brukar beskrivas som att den försäkrades arbetsförmåga ska prövas mot hela arbetsmarknaden vid en prövning av rätt till sjukersättning och aktivitetsersättning. Denna arbetsmarknad inkluderar sådana normalt förekommande arbeten som avses i 27 kap. 48 § SFB men också i viss utsträckning anpassade arbeten samt olika typer av subventionerade anställningar, såsom anställningar med lönebidrag, arbeten på Samhall eller andra skyddade eller särskilt anpassade arbeten (jfr prop. 1996/97:28 s. 16 och 18 och prop. 2007/08:136 s. 67 f. och s. 101).

Det krävs inte att ett förvärvsarbete, även anpassat eller skyddat arbete, finns tillgängligt för den försäkrade. Bedömningen är i den meningen hypotetisk även om bedömningen ska ske med en verklig arbetsmarknad i åtanke. Till skillnad från förutsättningarna för rätt till sjukpenning – där det är möjligt för Försäkringskassan att betala ut sjukpenning till dess att den försäkrade får ett reellt erbjudande om en anställning med lönebidrag – beviljas inte sjukersättning eller aktivitetsersättning om den försäkrade bedöms ha arbetsförmåga i ett förvärvsarbete, även om det inte finns någon reell möjlighet för den försäkrade att få ett särskilt anpassat arbete. Att kunna försörja sig genom förvärvsarbete innebär att klara att arbeta som mest heltid och få en lön i enlighet med kollektivavtal eller annars gängse lönesättning inom det arbetet eller yrkesområdet.

5.1 Sjukersättning till äldre i förvärvsarbets- ålder

Regeringens förslag: Arbetsförmågan hos försäkrade som har som mest fem år kvar till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas och som har erfarenhet av sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden ska bedömas i förhållande till dessa arbeten eller till annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade.

Vid bedömningen av om det finns återstående rehabiliteringsmöjligheter ska det för en sådan äldre försäkrad endast beaktas sådana insatser som syftar till att den försäkrade ska kunna arbeta i ett förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som han eller hon har tidigare erfarenhet av eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne.

Med arbeten som den försäkrade har erfarenhet av ska avses arbeten som han eller hon har haft under en tidsperiod på femton år före prövningen av rätten till sjukersättning.

En försäkrad som har uppnått den ålder då det återstår som mest fem år till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas ska omfattas av regleringen om äldre försäkrade även om tidpunkten då sjukersättning som längst kan lämnas därefter skulle senareläggas genom en författningsändring.

Utredningens och promemorians förslag överensstämmer huvudsakligen med regeringens förslag. Utredningens och promemorians förslag har en annan lagteknisk utformning. Varken utredningen eller promemorian lämnar förslag om att den som har uppnått den ålder då det återstår som mest fem år till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas ska omfattas av regleringen om äldre försäkrade även om tidpunkten då sjukersättning som längst kan lämnas skulle senareläggas genom en författningsändring.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot utredningens och promemorians förslag, däribland *Skatteverket, Katrineholms kommun, Funktionsrätt Sverige, Myndigheten för arbetsmiljökunskap, PTK, Saco, Bröstcancerförbundet, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, Lärarnas Riksförbund, Socialstyrelsen, Region Kronoberg, Region Norrbotten, Region Stockholm, Region Halland, Sveriges läkarförbund, Växjö kommun, Trollhättans kommun, Botkyrka kommun, Umeå kommun, Södertälje kommun, Göteborgs universitet, Göteborgs kommun, Stockholms kommun, Sveriges Arbetsterapeuter, DHR, Synskadades Riksförbund, Parkinsonförbundet, Kommunal och Autism- och Aspergerförbundet.*

LO-TCO Rättsskydd ställer sig positivt till att personer som har kort tid kvar av sitt yrkesliv inte ska få sin arbetsförmåga bedömd på samma sätt som övriga försäkrade, men är tveksamt till lösningen att de försäkrade ska prövas mot normalt förekommande arbeten som de har erfarenhet av. Om erfarenhet som sträcker sig så långt bak som femton år ska beaktas, är

Prop. 2021/22:220 risken stor att många försäkrade i praktiken kommer bedömas mot arbeten som kräver omfattande omställning, enligt LO-TCO Rättsskydd.

Försäkringskassan har inga synpunkter på att det införs särskilda regler för äldre i förvärvsarbetande ålder, men anser att den lagtekniska utformningen bör vara annorlunda. För de försäkrade som omfattas av de särskilda reglerna för äldre finns det, till skillnad från övriga försäkrade, konkreta arbeten att bedöma arbetsförmågan mot. Enligt myndigheten bör prövningen (avseende den som omfattas av de särskilda reglerna för äldre) inte göras mot angiven yrkesgrupp utan endast mot sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av. Enligt myndigheten harmonierar inte förslaget med det som riksdagen har beslutat ska gälla för äldre försäkrade i sjukpenningärenden, bl.a. avseende vilken ålder den försäkrade ska ha uppnått för att omfattas av reglerna. Det är enligt *Försäkringskassan* önskvärt att även äldre reglerna för arbetsskadelivränta harmoniserar med de föreslagna äldre reglerna. Enligt *Försäkringskassan* finns det vidare skäl att överväga en bestämmelse som innebär att en försäkrad som har uppnått den ålder då inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas ska fortsätta att omfattas av undantagsregleringen även om tidpunkten för uttag av sådan pension därefter skulle senareläggas genom en författningsändring.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) varken tillstyrker eller avstyrker. ISF är positiv till att rimliga omställningskrav ställs på personer som närmar sig pensionsåldern och instämmer i att det är rimligt att högre krav på omställning finns för yngre personer. Enligt ISF finns det dock risk för att olika äldre regler försvårar bedömning och samordning av sjukförmån respektive arbetsskadelivränta.

Förvaltningsrätten i Uppsala vill se flera förtydliganden, bland annat av hur det mer konkret ska bedömas vilka arbeten som den enskilde har erfarenhet av och vilket underlag som ska krävas.

Arbetsgivarverket, Konjunkturinstitutet, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) och *Svenskt Näringsliv* avstyrker och invänder mot att införa ålder som en bedömningsgrund för rätten till ersättning. *Företagarna* har samma invändning.

Skälen för regeringens förslag: Det är enligt regeringens mening inte rimligt att ställa samma omfattande rehabiliterings- och omställningskrav på äldre som på yngre personer. Anledningen till detta är hänsyn dels till de samhälleliga kostnaderna, dels till individen som ska genomgå insatserna. För personer med kort tid kvar i arbetslivet, där omställning till annat arbete är utsiktslös eller mycket svår, kan möjligheten att ta ut pension framstå som den enda rimliga möjligheten till försörjning. Enligt en undersökning från Pensionsmyndigheten om förtida uttag av inkomstgrundad ålderspension uppgav nästan en tredjedel att de tvingats ta ut den allmänna pensionen på grund av hälsoskäl, utebliven arbetslöshetsersättning, utebliven ersättning från sjukförsäkringen eller att de inte fick fortsätta sin anställning (Pensionsmyndigheten, 2018). Ett sådant tidigare lagt uttag innebär emellertid att inkomstpensionen livsvarigt blir lägre. Regeringen anser också att ett längre arbetsliv understryker behovet av att regelverket för sjukersättning tar hänsyn till ålder. Det måste tas hänsyn till att inte alla kommer att kunna arbeta fram till riktåldern. Ett förlängt arbetsliv förutsätter åtgärder som spänner över flera politikområden.

Regeringen har exempelvis beslutat om en lagrådsremiss med förslag om att införa ett nytt offentligt omställningsstudiestöd.

Regeringen anser mot denna bakgrund, till skillnad från bl.a. *Konjunkturinstitutet*, *IFAU* och *Svenskt Näringsliv*, att det är rimligt att arbetsförmågan hos försäkrade som har som mest fem år kvar tills de uppnår den ålder då sjukersättning som längst kan lämnas ska bedömas i förhållande till förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av eller till annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade. Genom att arbetsförmågan prövas mot normalt förekommande arbeten som den försäkrade har erfarenhet av omfattas även den som är arbetslös av den föreslagna regleringen förutsatt att personen har arbetat i ett normalt förekommande arbete någon gång under den senaste femtonårsperioden. Begreppet normalt förekommande arbete har definierats i rättspraxis. Det ska vara fråga om vanliga arbeten som den försäkrade trots sin sjukdom kan utföra med ringa eller inga krav på anpassning till dennes medicinska besvär. Anställningar som på något sätt subventioneras av det allmänna ingår inte i begreppet normalt förekommande arbete. Det är personer som har erfarenhet av normalt förekommande arbete under den senaste femtonårsperioden som omfattas av förslaget. Personer som saknar erfarenhet av normalt förekommande arbete under den senaste femtonårsperioden omfattas inte av förslaget, utan deras arbetsförmåga prövas mot förvärvsarbeten på arbetsmarknaden enligt nuvarande regelverk. Det bör inte ställas högre krav på omskolning eller andra omställningsinsatser för den försäkrade än att denne kan fortsätta arbeta inom det egna yrkesområdet, med arbeten som han eller hon sedan tidigare har erfarenhet av. För de försäkrade som omfattas av de särskilda reglerna för äldre finns det, till skillnad från för övriga försäkrade, konkreta arbeten att bedöma arbetsförmågan mot. Det fyller ingen funktion att knyta dessa faktiska arbeten till angivna yrkesgrupper på sätt som föreslagits i utredningen och i promemorian. Eftersom tanken med de särskilda reglerna för äldre är att avgränsa arbetsmarknadsbegreppet ytterligare i förhållande till de regler som gäller för övriga försäkrade bör prövningen inte göras mot en angiven yrkesgrupp utan såsom *Försäkringskassan* anfört, endast mot sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av. Det innebär ingen skillnad i sak jämfört med utredningens eller promemorians förslag till särskilda regler för äldre.

Förvaltningsrätten i Uppsala efterfrågar ett förtydligande av vilka arbeten som ska räknas som sådana arbeten som den försäkrade har erfarenhet av, t.ex. om arbetets längd. Enligt regeringens mening är det inte lämpligt att i tid precisera hur lång tid ett arbete ska ha pågått för att personen ska anses ha erfarenhet av det. Frågan om huruvida en person har erfarenhet av ett visst arbete måste bedömas med hänsyn till omständigheterna i varje enskilt fall.

För den som har ett annat lämpligt arbete tillgängligt ska arbetsförmågan enligt förslaget bedömas i förhållande till det arbetet. Med ”annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade” avses bland annat olika typer av subventionerade anställningar, såsom anställningar med lönebidrag, arbeten på Samhall eller andra skyddade eller särskilt anpassade arbeten (jfr prop. 2007/08:136 s. 67 f.). Regeringen anser att för den som omfattas av förslaget ska arbetsförmåga i sådana arbeten som inte är normalt före-

Prop. 2021/22:220 kommande på arbetsmarknaden endast beaktas om hon eller han faktiskt har ett sådant arbete tillgängligt. Det innebär till exempel att för en person som har tre år kvar tills hon eller han inte längre kan få sjukersättning och har erfarenhet av normalt förekommande arbete under den senaste femtonårsperioden men har en anställning vid Samhall ska arbetsförmågan bedömas i förhållande till arbetet vid Samhall. På detta sätt uppnås också en likformighet i relation till hur arbetsförmåga i annat lämpligt arbete beaktas gällande sjukpenning. För att annat lämpligt arbete ska vara tillgängligt ska den försäkrade faktiskt ha erbjudits ett sådant arbete (jfr prop. 1996/97:28 s. 16 och 18 och prop. 2007/08:136 s. 67 f. och s. 101).

Arbetsförmedlingen anför att utredningens förslag förutsätter att vissa arbetens tillgänglighet kan kontrolleras och säkras i förväg. Myndigheten bedömer vidare det inte som möjligt att matcha en fiktiv arbetssökande, eftersom individen troligtvis inte är arbetssökande eller ens inskriven på Arbetsförmedlingen. En bedömning av individens förutsättningar att matchas mot ett arbete med lönebidrag eller skyddat arbete kan ske först efter en fördjupad bedömning av om individen har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och om en anställning med lönebidrag eller ett skyddat arbete enligt 16 § förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga kan komma ifråga. Myndigheten menar därför att arbeten med lönebidrag eller skyddat arbete inte "finns tillgängliga" och att det därför inte går att göra den föreslagna avstämningen. Regeringen anser dock att förslaget inte förutsätter någon bedömning från Arbetsförmedlingen av individens förutsättningar att matchas mot ett arbete med lönebidrag eller skyddat arbete. För att annat lämpligt arbete ska vara tillgängligt krävs att den försäkrade faktiskt har erbjudits ett sådant arbete eller redan har ett sådant arbete. Att utreda om annat lämpligt arbete är tillgängligt krävs redan enligt huvudregeln i Försäkringskassans handläggning av sjukpenningärenden efter 180 dagar (27 kap. 48 § SFB). Det rör sig alltså om en tämligen enkel utredningsåtgärd. Som framgår av betänkandet (SOU 2021:69) kommer möjligheterna att genom Arbetsförmedlingen exempelvis kunna få hjälp med att få en skyddad anställning inom Samhall eller en anställning med lönebidrag att kvarstå oförändrade. Liksom tidigare är inte sådana insatser kopplade till själva bedömningen av rätt till sjukersättning som sådan.

Försäkringskassan anser att det finns behov av en harmonisering i fråga om vilken ålder den försäkrade ska ha uppnått för att omfattas av de särskilda reglerna. Om så inte sker kommer vissa personer mellan 60 och 62 år att kunna få avslag på sin ansökan om sjukpenning efter dag 180, men bifall på sin ansökan om sjukersättning. En annan konsekvens av att de föreslagna reglerna inte harmonierar är enligt myndigheten att vissa personer som i dagsläget är arbetslösa, men som har erfarenhet av sådant arbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, liksom ovan kommer att kunna få avslag på sin ansökan om sjukpenning, men bifall på sin ansökan om sjukersättning. Regeringen bedömer att konsekvenserna av att de aktuella reglerna inte är likformiga i fråga om åldersgränser är begränsade. De äldre regler avseende sjukpenning som träder i kraft den 1 september 2022 (prop. 2021/22:171, bet. 2021/22:SfU5, rskr. 2021/22:21) är knutna till anställningen och i sjukersättningens fall knutna till arbeten som den försäkrade har erfarenhet av. Det är naturligt med tanke på för-

månernas olika karaktär. De skiljer sig åt bland annat i fråga om i vilket tidsperspektiv de betalas ut.

Förslaget innebär att det även fortsättningsvis kommer att vara just nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom som utgör grund för ersättning. En allmän och generell möjlighet att ta hänsyn till sådana individuella omständigheter som bosättningsort, social situation eller arbetsmarknad bör enligt regeringens mening inte tas med som bedömningsgrunder.

Vad gäller frågan om tillämpningen av begreppet ”förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av” så förekommer redan bedömningar av vilka arbeten den försäkrade har erfarenhet av i socialförsäkringen. Liknande regler har även funnits historiskt. Enligt en lydelse av 7 kap. 3 § den upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring gällde att i fråga om äldre försäkrade skulle bedömningen avseende nedsättningen av arbetsförmågan främst avse den försäkrades förmåga och möjlighet att bereda sig fortsatt inkomst genom sådant arbete som denna tidigare utfört eller genom annat för den försäkrade tillgängligt lämpligt arbete.

När det gäller rätten till livränta finns en äldreregel med följande lydelse (41 kap. 10 § andra stycket SFB): ”I fråga om en äldre försäkrad ska hänsyn främst tas till hans eller hennes förmåga och möjlighet att skaffa sig fortsatt inkomst genom sådant arbete som han eller hon har utfört tidigare, eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne.” Enligt *Inspektionen för socialförsäkringen* finns det en risk för att olika äldre regler försvårar bedömning och samordning av sjukförmån respektive arbetsskadelivränta. Myndigheten saknar en analys och ett resonemang i utredningen kring detta. Enligt *Försäkringskassan* vore det önskvärt om äldre reglerna för livränta harmoniserade med de föreslagna äldre reglerna. Regeringen beslutade den 22 december 2021 att en särskild utredare ska se över arbetsskadeförsäkringen. Uppdraget ska redovisas senast den 1 augusti 2023 (dir. 2021:116). Regeringen bedömer med hänsyn till den pågående utredningen att ingen ytterligare åtgärd nu behövs i fråga om konsekvenserna för arbetsskadeförsäkringen.

Förslaget att det ska bortses från sådana rehabiliteringsmöjligheter som syftar till att den försäkrade ska arbeta i ett arbete som han eller hon inte har tidigare erfarenhet av är en konsekvens av det särskilda arbetsmarknadsbegrepp som ska gälla för äldre försäkrade. Avsikten är att för att en rehabiliteringsåtgärd ska bedömas vara relevant vid bedömningen av den försäkrades rätt till sjukersättning ska insatsen leda till att den försäkrade får en förbättrad arbetsförmåga i ett sådant arbete som omfattas av det arbetsmarknadsbegrepp som äldres arbetsförmåga ska bedömas mot.

Vid en sammantagen bedömning anser regeringen att arbeten den försäkrade haft upp till femton år före tidpunkten för prövningen ska beaktas, inte minst med hänsyn till sjukersättningens karaktär som ersättning vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga. *LO-TCO Rättsskydd* anser att om erfarenhet som sträcker sig så långt bak som femton år ska beaktas är risken stor att många försäkrade i praktiken kommer att bedömas mot arbeten som kräver omfattande omställning. Regeringen anser att de arbeten som arbetsförmågan provas mot visserligen kommer att innebära att kraven på omställning för olika personer kommer att variera, men att femton år är en väl avvägd tidsperiod. Värdet av att ta tillvara arbetsförmåga behöver också beaktas. Det ligger inte bara i socialförsäkringens, utan också i den

enskildes intresse. Utöver de arbeten som den försäkrade har fram till tidpunkten för prövningen av rätten till sjukersättning så betyder det att den försäkrades förmåga ska prövas gentemot samtliga arbeten, heltid såväl som deltid, som hon eller han har haft under de senaste femton åren, räknat bakåt från och med månaden före den månad för vilken den försäkrade ansöker om sjukersättning. Detta gäller såväl för försäkrade som är arbetslösa som försäkrade som har arbete vid tiden för prövningen. Den som saknar erfarenhet av normalt förekommande arbeten under femtonårsperioden omfattas inte av de särskilda reglerna för äldre. En sådan äldre försäkrad får sin arbetsförmåga bedömd även mot arbeten som han eller hon inte har erfarenhet av enligt det allmänna arbetsförmågebegreppet i 33 kap. 10 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. Därmed ska Försäkringskassan när det bedöms hur nedsatt arbetsförmågan är beakta den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom förvärvsarbete på arbetsmarknaden.

I utbytesärenden, när Försäkringskassan utan ansökan byter ut den försäkrades sjukpenning mot sjukersättning, är det inte möjligt att räkna de femton åren från tidpunkten för beslutet om beviljande av sjukersättning eftersom sådana beslut fattas vid en okänd tidpunkt i framtiden. Tiden måste därför räknas från en tidpunkt som föregår beslutet. Vid utbytesärenden bör de femton åren lämpligen räknas bakåt från och med den månad då Försäkringskassan inleder utredningen av utbytet. I avsnitt 5.2 föreslår regeringen att rätten till sjukersättning för den som omfattas av bestämmelserna om sjukersättning för äldre inte ska omprövas om arbetsförmågan fortfarande är nedsatt i arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av. Det behövs därför ett förtydligande av hur de femton åren ska räknas i dessa situationer. Av samma anledning som nämns ovan i fråga om utbytesärenden bör de femton åren räknas bakåt i tiden från och med den månad då Försäkringskassan inleder utredningen om omprövning.

Enligt 33 kap 11 § SFB ska bedömningen av arbetsförmågan göras efter samma grunder oavsett på vilket sätt prestationsförmågan är nedsatt, och i förhållande till ett heltidsarbete. Med inkomst av arbete ska i skälighetsomfattning likställas värdet av arbete med skötsel av hemmet. Förslaget innebär ingen ändring i detta avseende och bör även gälla vid arbetsförmågebedömningen avseende dem som omfattas av de särskilda reglerna för äldre.

Försäkringskassan nämner i sitt remissvar att de föreslagna sjukpenningreglerna för äldre innehåller en bestämmelse om att en försäkrad som har uppnått den ålder då inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas ska fortsätta att omfattas av undantagsregleringen även om tidpunkten för uttag av sådan pension därefter skulle senareläggas genom en författningsändring (prop. 2021/22:1 utg.omr. 10 s. 53). Enligt Försäkringskassans mening finns det skäl att överväga om en liknande bestämmelse bör införas i sjukersättningsreglerna. I likhet med vad som enligt ovan gäller i fråga om sjukpenning anser regeringen att en motsvarande skyddsbestämmelse behövs för sjukersättning. För att äldrereglerna ska vara förutsebara för försäkrade på sikt, hur riktåldern för pension än förändras, föreslår regeringen att en försäkrad som har uppnått den ålder då den omfattas av regleringen fortsatt ska omfattas även om tidpunkten

då sjukersättning som längst kan lämnas skulle senareläggas genom en författningsändring. Prop. 2021/22:220

I sammanhanget kan nämnas att regeringen i propositionen Justerade åldersgränser i pensionssystemet och i kringliggande system (prop. 2021/22:181) har föreslagit en höjning av den ålder till vilken sjukersättning som längst kan lämnas från 65 år till månaden före den månad då den försäkrade fyller 66 år fr.o.m. 2023 och att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2023. I propositionen föreslås också att sjukersättning fr.o.m. 2026 som längst ska lämnas t.o.m. månaden före den månad som den försäkrade uppnår riktåldern för pension och att äldre föreskrifter fortfarande ska gälla för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2026. I 2 kap. 10 c § andra stycket socialförsäkringsbalken anges vidare att när en gällande riktålder för pension ändras ska en åldersgräns som är knuten till den riktåldern som gällde före ändringen fortsätta att gälla för en försäkrad som före ändringen uppnått sådan åldersgräns.

5.2 Omprövning av rätten till sjukersättning

Regeringens förslag: Rätten till sjukersättning för den som omfattas av bestämmelserna om sjukersättning för äldre ska inte omprövas om arbetsförmågan fortfarande är nedsatt i förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av eller i ett annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade.

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Promemorians förslag innehåller inte något förslag om omprövning.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* anser att det är önskvärt att utredningens föreslagna ändring i fråga om omprövning av rätten till sjukersättning genomförs samtidigt som förslaget om äldre regler i sjukersättningen. Ingen annan remissinstans har yttrat sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt gällande regelverk (36 kap. 19 § SFB) kan den försäkrades rätt till sjukersättning omprövas om arbetsförmågan har förbättrats. Arbetsförmågan ska anses förbättrad om den försäkrade har uppvisat en arbetsförmåga som antogs saknas när beslutet om sjukersättning fattades. Det innebär att en bedömning av om rätten till sjukersättning ska omprövas är beroende av vilket arbetsmarknadsbegrepp som var gällande när sjukersättningen beviljades. För en försäkrad som har beviljats sjukersättning enligt nu gällande regler är arbetsmarknadsbegreppet ”förvärvsarbete”. Det innebär att en försäkrad som har uppvisat arbetsförmåga i förhållande till sådant arbete ska anses ha fått förbättrad arbetsförmåga.

Regeringen föreslår att för äldre försäkrade ska *Försäkringskassan* endast beakta den försäkrades arbetsförmåga i sådant normalt förekommande arbete som den äldre har erfarenhet eller i ett annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade (se avsnitt 5.1).

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att om en äldre försäkrad fortfarande har nedsatt arbetsförmåga i sådant normalt förekommande arbete som den äldre har erfarenhet av, eller i ett annat lämpligt arbete som är

Prop. 2021/22:220 tillgängligt för honom eller henne, ska rätten till förmånen sjukersättning inte omprövas. Det främsta skälet för detta förslag är att försäkrade som har beviljats sjukersättning med nuvarande regler annars skulle riskera att få sin ersättning omprövad vid uppvisad arbetsförmåga i ”förvärvsarbete på arbetsmarknaden”, men direkt åter kunna söka och beviljas sjukersättning enligt de föreslagna äldrereglerna i sjukersättningen. Förslaget innebär att det finns ett något större utrymme för äldre försäkrade att förbättras i sin arbetsförmåga utan att få sin rätt till sjukersättning omprövad.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagen ska träda i kraft den 1 september 2022. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla i fråga om sjukersättning som avser tid före ikraftträdandet.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. I betänkandet föreslogs att ändringarna skulle träda i kraft den 1 december 2022 men tillämpas för tid fr.o.m. den 1 januari 2023.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag. I promemorian föreslogs att ändringarna skulle träda i kraft den 1 juli 2022.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på utredningens och promemorians förslag, däribland *Socialstyrelsen*, *Statskontoret*, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Konjunkturinstitutet*, *Myndigheten för delaktighet (MFD)*, *Domstolsverket*, *Förvaltningsrätten i Uppsala*, *Riksrevisionen*, *Arbetsmiljöverket*, *Göteborgs universitet*, *Umeå kommun*, *Södertälje kommun*, *Region Blekinge*, *Region Stockholm*, *Hörselskadades Riksförbund*, *Akademikerförbundet SSR* och *Pensionsmyndigheten*.

LO, *ISF*, *Funktionsrätt Sverige* och *PTK* tillstyrker promemorians förslag att tidigarelägga förslagen.

Kammarrätten i Sundsvall påpekar att de olika ikraftträdandetidpunkterna i promemorian respektive betänkandet innebär att en avgränsad del av regelverket som gäller sjukersättning endast kommer att gälla under en mycket begränsad period till dess övriga förslag om sjukersättning i betänkandet föreslås träda i kraft. Detta framstår, enligt kammarrättens mening, inte som ändamålsenligt.

Lunds universitet anser inte att reformerna kan tidigareläggas då det behövs mer utredning bland annat om kostnaderna för 60-årsregeln.

Arbetsgivarverket avstyrker ett tidigarelagt ikraftträdande då de bedömer att de föreslagna förändringarna får en stor påverkan på berörda aktörer, både ur ett administrativt perspektiv och ett informativt perspektiv.

Region Halland ser svårigheter med olika tidpunkter för ikraftträdandet av de olika förslagen.

Fackförbundet ST påpekar att Försäkringskassan måste få rätt förutsättningar att ta emot ett uppdrag i enlighet med utredningens förslag, för att de föreslagna förändringarna ska kunna fungera tillfredsställande.

Autism- och Aspergerförbundet framför att ett tidigareläggande kommer att medföra stora krav på kommunikations- och utbildningsinsatser för Försäkringskassan, vilket kräver resurser.

Försäkringskassan bedömer att ett ikraftträdande den 1 juli 2022 inte är möjligt. Myndigheten bedömer att de särskilda reglerna för äldre kan träda i kraft tidigast den 1 september 2022.

Skälen för regeringens förslag: Ur de försäkrades perspektiv är det angeläget att ikraftträdandet inte dröjer mer än nödvändigt. Enligt Försäkringskassans bedömning kan de särskilda reglerna för rätten till sjukersättning för äldre träda i kraft tidigast den 1 september 2022. Regeringen anser därför att ett ikraftträdande den 1 september 2022 är lämpligt.

I likhet med promemorians förslag anser regeringen att äldre bestämmelser bör gälla i fråga om sjukersättning som avser tid före ikraftträdandet. Det innebär att när en ansökan prövas som avser tid såväl före som efter ikraftträdandet ska frågan om ersättning som avser tid före ikraftträdandet prövas enligt äldre bestämmelser och frågan om ersättning avseende tid fr.o.m. ikraftträdandet enligt de nya och ändrade bestämmelserna. Huruvida äldre eller nya bestämmelser tillämpas vid omprövning enligt 36 kap. 19 § bör följa av om Försäkringskassan fattar sitt beslut före eller efter ikraftträdandet.

7 Konsekvenser

Förslaget innebär i korthet att arbetsförmågan hos försäkrade som har som mest fem år kvar tills de uppnår den ålder då de inte längre kan få sjukersättning och som har erfarenhet av sådant arbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden ska bedömas i förhållande till dessa arbeten. Är annat lämpligt arbete tillgängligt för den försäkrade ska arbetsförmågan bedömas mot det.

7.1 Offentligfinansiella konsekvenser

Vid utgången av december 2021 var det cirka 69 000 personer i åldrarna 60 år och äldre som hade sjukersättning. De särskilda regler som föreslås för äldre innebär att fler kommer att kunna beviljas sjukersättning än vad som är fallet i dag. I vilken utsträckning förslaget om särskilda regler för äldre kommer att påverka den långsiktiga nivån av antalet personer som får sjukersättning är svårt att bedöma. Det antas att den varaktiga nivån kan komma att öka med motsvarande 10 procent av dagens. De bedömda konsekvenserna på statens budget med ikraftträdande den 1 september 2022 följer nedan.

Tabell 1: Beräknad utgiftspåverkan i miljoner kronor till följd av särskilda regler i sjukersättningen för äldre förvärvsarbetande fr.o.m. 1 september 2022 per anslag

År	Sjuk- och aktivitetsersättning	Sjukpenning	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	Totalt
2022	183	-159	-19	5
2023	1 098	-953	-116	29

Källa: Egna beräkningar.

Genom att ikraftträdandet nu föreslås till den 1 september 2022 i stället för den 1 juli 2022 skiljer sig utgiftspåverkan något från vad som angavs i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg. omr. 10). Utgifterna på anslaget 1:2 *Aktivitets- och sjukersättningar m.m.* beräknas öka med 183 miljoner kronor 2022 och med 1 098 miljoner kronor från och med 2023. Förslaget väntas innebära minskade utgifter på andra delar av statens budget. Anslagsbelastningen på anslaget 1:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* väntas minska med 159 miljoner kronor 2022 och 953 miljoner kronor från och med år 2023. Utgifterna för anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* beräknas minska med 19 miljoner kronor 2022 och cirka 116 miljoner kronor från och med 2023. Förslaget kan även få konsekvenser för ålderspensionssystemet i den mån förslaget påverkar när personer väljer att börja lyfta sin inkomstgrundade ålderspension. Påverkan i detta avseende bedöms dock som marginell.

7.2 Konsekvenser för företagen

Konsekvenserna för arbetsgivare bedöms vara mycket begränsade. På marginalen skulle förslaget kunna minska arbetsgivares kostnader. I det fall den anställde beviljas hel sjukersättning kan anställningen upphöra, och därmed också arbetsgivarens rehabiliteringsansvar.

7.3 Konsekvenser för enskilda

Det går inte att generellt beskriva hur förslaget skulle påverka den ekonomiska situationen för enskilda individer som genom förslaget kan beviljas sjukersättning. Det ekonomiska utfallet av att beviljas sjukersättning beror på hur individens tidigare försörjning sett ut. För personer med svag eller ingen förankring på arbetsmarknaden kommer troligtvis en sjukersättning i form av garantiersättning och tillkommande rätt till bostadstillägg att innebära att inkomsten ökar. För en person som haft sjukpenning tidigare kan inkomsten komma att minska när sjukersättning beviljas, men det är inte självklart när även eventuellt bostadstillägg och avtalsersättningar beaktas. Eftersom personer som beviljas sjukersättning med stöd av de föreslagna reglerna troligtvis kommer att få sjukersättning fram till den ålder då inte sjukersättning lämnas kan, i förekommande fall, förslagen innebära att den individuella ålderspensionen blir högre. Detta är fallet om

förslagen innebär att personen genom rätt till sjukersättning skjuter upp sitt uttag av allmän inkomstgrundad ålderspension. Nedan visas ett typfall där uttaget av ålderspension sker vid 66 års ålder i stället för 63 års ålder och vilken inverkan detta har på pensionsnivån. Mellan 63 och 65 års ålder får personen sjukersättning. Som framgår ökar den månatliga pensionsnivån med drygt 20 procent för typfallet när uttaget av pension senareläggs.

Tabell 2: Pension vid 66 år för en undersköterska för uttag av pension vid 63 år respektive 66 år. Mellan 63 och 65 års ålder får personen sjukersättning

	63	66	Ökning kr	Ökning %
Inkomstpension	11 380	14 190	2 810	24,7%
Premiepension	1 740	2 050	310	17,8%
Garantipension	0	0	0	0,0%
IPT	600	600	0	0,0%
Total allm pension	13 720	16 840	3 120	22,7%
Tjänstepension	4 950	5 800	850	17,2%
Total pension brutto	18 670	22 640	3 970	21,3%

Källa: Egna beräkningar utifrån Pensionsmyndighetens typfallsmodell.

7.4 Konsekvenser för sysselsättningen

Det övervägande flödet till sjukersättning i ålderna 60 år och äldre sker genom att sjukersättningen föregås av sjukpenning. Under den senaste tioårsperioden har denna andel varierat mellan 70 och 80 procent av nybeviljade sjukersättningar. Givet detta bör sysselsättningseffekterna av förslaget bli begränsade. Samtidigt innebär förslagen att antalet personer som lämnar arbetskraften kommer att öka. På så vis kan förslagen innebära att antalet arbetade timmar reduceras något. I betänkandet En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU 2021:69) görs bedömningen att förslag om äldre regler skulle kunna innebära ett visst flöde i form av t.ex. arbetslösa och anställda personer till sjukersättningssystemet. I sin konsekvensanalys redovisar utredningen att ungefär var tionde nybeviljad sjukersättning med stöd av äldre reglerna skulle kunna ske genom ett direkt flöde från arbetslöshet eller anställning. Liksom svårigheten att bedöma hur många personer som totalt sett skulle kunna bli aktuella för sjukersättning med stöd av förslagen är det även svårt att uppskatta vilket potentiellt arbetsutbud dessa har. Sammantaget görs bedömningen att sysselsättningseffekterna av förslagen är begränsade, särskilt med beaktande av att det återstående antalet år i sjukersättning är naturligt begränsat samt att arbetsutbudet på individuell nivå är reducerat givet att en sjukersättning beviljas. Sjukersättningen kommer i många fall att vara ett substitut för en annan ersättning till följd av nedsatt arbetsförmåga.

7.5 Konsekvenser för den ekonomiska jämställdheten

Antalet nybeviljade sjukersättningar i åldrarna 60 år och äldre har under lång tid varit antalsmässigt jämnt fördelat mellan kvinnor och män. Mot bakgrund av detta bedöms förslaget ha marginella konsekvenser för den ekonomiska jämställdheten.

7.6 Konsekvenser för kommuner

På motsvarande sätt som angränsande ersättningssystemers utgifter som t.ex. sjukpenning beräknas minska när nybeviljandet av sjukersättning ökar, beräknas även kommunsektorns utgifter för ekonomiskt bistånd minska. Det konstateras att utredningen bedömer att kommunernas utgifter enligt utredningens grundscenario minskar med motsvarande cirka 5 procent av de ökade försäkringsutgifterna för aktivitets- och sjukersättning. År 2023 då förslagen om särskilda regler för äldre beräknas ha ökat utgifterna för aktivitets- och sjukersättning med 1 100 miljoner kronor innebär detta således att kommunernas utgifter för ekonomiskt bistånd beräknas minska med 55 miljoner kronor.

7.7 Konsekvenser för hälso- och sjukvård

En mer generös bedömning av rätten till sjukersättning har till följd att fler kommer att ansöka om och beviljas sjukersättning. Det innebär att hälso- och sjukvårdens belastning avseende läkarutlåtanden om den försäkrades hälsotillstånd kommer att öka. I dag är det dock många som får avslag på sin ansökan om sjukersättning, vilket innebär att hälso- och sjukvården tar fram betydligt fler underlag och utlåtanden som bifogas den enskildes ansökan, jämfört med antalet personer som i slutändan beviljas ersättning. Underlag tas även fram i de fall där Försäkringskassan utreder om ett utbyte från sjukpenning till sjukersättning skulle vara möjligt. Sjukersättning beviljas inte i alla dessa fall. Det innebär således att en del av det ökade antal beviljanden av sjukersättning som kan förväntas med förslaget, tas från de ansökningar eller ärenden där hälso- och sjukvården redan i dag tar fram ett underlag. Även om mer generösa regler kan förväntas leda till att fler ansöker om sjukersättning än i dag, kommer den ökning av nya underlag som hälso- och sjukvården kan förväntas utföra till följd av de nya reglerna sannolikt att vara lägre än den sammantagna ökningen av nybeviljade sjukersättningsärenden som förslaget medför. Den ökade belastningen i form av intyg för sjukersättning ska dock ställas mot att färre läkarintyg behöver skrivas under pågående sjukperiod med sjukpenning. Under en längre sjukdomsperiod behöver den försäkrade för att fortsatt kunna beviljas sjukpenning besöka hälso- och sjukvården vid ett flertal tillfällen för undersökningar och utfärdande av nya intyg. Läkarintygen som lämnas som underlag till bedömning av sjukpenning är vanligtvis mindre omfattande än läkarutlåtanden som skrivs i samband med ansökan om sjukersättning. Färre intyg under tid med sjukpenning

innebär emellertid att den administrativa belastningen minskar något avseende sjukpenningen. Huruvida den administrativa bördan för hälso- och sjukvården sammantaget ökar eller minskar är svårbedömt. Sammantaget görs därför bedömningen att konsekvenserna för hälso- och sjukvården är marginella i sammanhanget.

7.8 Konsekvenser för myndigheter och domstolar

Förslaget innebär att Försäkringskassans kostnader för handläggning av sjukersättning kommer att öka samtidigt som kostnaderna för sjukpenninghandläggningen kommer att minska. Förslaget innebär också vissa införandekostnader. I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 10) föreslogs att Försäkringskassan tillförs 45 miljoner kronor 2022 för införandet av särskilda regler för äldre i sjukersättningen och höjningen av taket i sjukpenning. Från och med 2023 beräknades anslaget öka med 9 000 000 kronor för dessa ändamål. Regeringen avser att noga följa hur handläggningen utvecklas. Vidare bedöms förslaget komma att innebära marginellt minskade kostnader för Arbetsförmedlingen till följd av att fler beviljas sjukersättning och därmed har kortare tid med aktivitetsstöd. Förslaget bedöms inte påverka måltillströmningen till de allmänna förvaltningsdomstolarna.

7.9 Konsekvenser för internationella åtaganden

Förslaget bedöms vara förenligt med Sveriges åtaganden enligt ratificerade ILO-konventioner och bedöms inte stå i strid med EU-rätten eller Sveriges internationella åtaganden i övrigt. Svenska ILO-kommittén gör i sitt remissvar bedömningen att förslagen är förenliga med de ILO-konventioner som har ratificerats av Sverige.

8 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

33 kap.

6 § För rätt till sjukersättning krävs att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt och att åtgärder som avses i 27 kap. 6 § samt i 29–31 kap. inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga *i ett sådant arbete som avses i 10 eller 10 a §.*

Paragrafen innehåller villkor för att sjukersättning ska kunna beviljas. Villkoren avser arbetsförmågenedsättningens varaktighet samt att vissa i paragrafen angivna åtgärder inte heller bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga.

Ändringen i paragrafen innebär att det preciseras att dessa åtgärder inte bedöms leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga ”i ett

Prop. 2021/22:220 sådant arbete som avses i 10 eller 10 a §”. Dessa två paragrafer innehåller skilda arbetsmarknadsbegrepp för bedömningen av arbetsförmågans nedsättning.

Hänvisningen till 10 § innebär att Försäkringskassan enbart ska beakta sådana rehabiliteringsåtgärder som bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår arbetsförmåga i ett förvärvsarbete på arbetsmarknaden.

Hänvisningen till 10 a § innebär att för en sådan äldre försäkrad som omfattas av bestämmelserna i nämnda paragraf ska endast beaktas sådana rehabiliteringsåtgärder som bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår arbetsförmåga i ett förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av eller i ett annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade. Se vidare författningss kommentaren till 10 a §.

När 10 a § tillämpas räcker det inte att arbetsförmågan genom rehabilitering förbättras tillräckligt mycket för att den försäkrade ska kunna försörja sig i ett skyddat arbete eller en anställning med lönebidrag om inte ett lämpligt sådant arbete är tillgängligt för den försäkrade. Bedömningen av om åtgärder kan leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga sammanfaller med hur nedsättningen av den försäkrades arbetsförmåga ska bedömas.

Såväl arbetsförmågebedömningen som rehabiliteringsbedömningen ska alltså i det enskilda fallet liksom hittills göras enligt samma arbetsmarknadsbegrepp.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

10 a § För en försäkrad som har uppnått den ålder då det återstår som mest fem år till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas enligt 16 § och som har erfarenhet av sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden ska Försäkringskassan, när det bedöms hur nedsatt arbetsförmågan är, beakta den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom

1. sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av, eller

2. annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne.

Med förvärvsarbeten som den försäkrade har erfarenhet av avses arbeten som den försäkrade har haft under en tidsperiod på femton år före den månad för vilken han eller hon ansöker om sjukersättning, före ett beviljande enligt 36 kap. 25 §, eller före en omprövning av rätten till sjukersättning enligt 36 kap. 19 §.

Paragrafen är ny och innehåller särskilda regler för äldre vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning.

I första stycket anges villkoren för att en försäkrad ska omfattas av reglerna om sjukersättning för äldre försäkrade samt hur bedömningen av arbetsförmågans nedsättning ska göras för en sådan person.

För att omfattas av reglerna för äldre försäkrade anges inledningsvis att den försäkrade ska ha uppnått åldern då det återstår som mest fem år till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan betalas ut enligt 16 §. Vid prövningen ska hel månad räknas. Den ålder som sjukersättning som längst kan lämnas till år 2022 är månaden före den månad som den försäkrade fyller 65 år. Det innebär att reglerna om sjukersättning för äldre år 2022 gäller för personer som är 60 år eller äldre. En person som exempelvis är född någon gång i november 1962 omfattas således av reglerna fr.o.m. oktober 2022.

Som villkor anges vidare att den försäkrade ska ha erfarenhet av förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden. Med ”förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden” avses samma sak som i 27 kap. 48 § första stycket 1 i lydelsen före den 1 september 2022. Fr.o.m. den 1 september 2022 träder en ändring i 27 kap. 48 § första stycket i kraft (prop. 2020/21:171, bet. 2021/22:SfU5, rskr. 2021/22:21). I fråga om begreppet ”förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden” se vidare prop. 1996/97:28, s. 17 f och 27. Den praxis som har utvecklats kring begreppet gäller för den som omfattas av de särskilda reglerna om sjukersättning för äldre. Vad som i tid avses med ”har erfarenhet av” är en period på femton år före prövningen av rätten till sjukersättning och det regleras i paragrafens andra stycke.

Med sådant förvärvsarbete som den försäkrade har erfarenhet av avses samtliga arbeten som den försäkrade har haft genom anställning eller egen verksamhet. Det innebär att exempelvis erfarenheter från oavlönad praktik inte ska beaktas eftersom sådan praktik i socialförsäkringsbalkens mening inte utgör arbete. Om den försäkrade inte har erfarenhet av arbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden under denna femtonårsperiod, exempelvis om han eller hon har varit långtidsarbetslös eller endast haft skyddade anställningar, omfattas den försäkrade inte av reglerna för äldre försäkrade enligt 10 a §. I dessa fall ska bedömningen av arbetsförmågans nedsättning i stället göras enligt 10 §, dvs. att rätt till sjukersättning föreligger om arbetsförmågan är nedsatt i förvärvsarbete på arbetsmarknaden utan någon begränsning till förvärvsarbeten som den försäkrade har erfarenhet av.

För en försäkrad som uppfyller villkoren för att omfattas av den särskilda regleringen för äldre ska Försäkringskassan vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning beakta den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden och som den försäkrade har erfarenhet av, eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne. Formuleringen ”förmåga att försörja sig” har samma innebörd som motsvarande formulering i 10 § (jfr prop. 1996/97:28 s. 22 och 27). Liksom vid bedömningen av rätten till sjukpenning efter dag 180 i rehabiliteringskedjan ska i fråga om sjukersättning även beaktas sådant ”annat lämpligt arbete som är tillgängligt” för honom eller henne. Detta innebär, liksom vid bedömningen av rätten till sjukpenning, att en försäkrad som har ett lämpligt arbete ska få sin arbetsförmåga prövad mot detta arbete, även om det aktuella arbetet inte är normalt förekommande på arbetsmarknaden. Vid bedömningen av om ett arbete är tillgängligt för den försäkrade ska beaktas dels omständigheten att den försäkrade redan har ett arbete, dels om det finns ett konkret erbjudande om ett lämpligt arbete antingen hos arbetsgivaren eller hos en annan arbetsgivare. En situation där arbete kan anses vara tillgängligt kan uppstå exempelvis om en försäkrad har erbjudits en anställning inom Samhall. Jfr prop. 1996/97:28 s. 16 och 18 och prop. 2007/08:136 s. 67f. och s. 101.

I det *andra stycket* anges att med förvärvsarbeten som den försäkrade har erfarenhet av avses sådana arbeten som den försäkrade har haft under en tidsperiod på femton år före den månad för vilken han eller hon ansöker om sjukersättning, före ett beviljande enligt 36 kap. 25 § eller före en om-

Prop. 2021/22:220 prövning av rätten till sjukersättning enligt 36 kap. 19 §. Med förvärvs-
arbeten som den försäkrade har erfarenhet avses alltid sådana arbeten som
den försäkrade har fram till prövningen av rätten till sjukersättning.

Avseende ansökan om sjukersättning så anges i 14 § första stycket att
sjukersättning kan lämnas tidigast för tid tre månader före ansöknings-
månaden. Om en ansökan kommit in till Försäkringskassan t.ex. i april
2023 och den försäkrade ansöker om sjukersättning fr.o.m. januari 2023
så ska Försäkringskassan beakta arbeten som den försäkrade har haft under
en period om femton år före januari 2023.

I de fall som det är aktuellt att med stöd av 36 kap. 25 § bevilja den
försäkrade sjukersättning utan att en ansökan har gjorts räknas femtonårs-
perioden fr.o.m. en tidpunkt "före" ett sådant beviljande vilket är den
månad som Försäkringskassan påbörjar utredningen om att t.ex. byta ut
sjukpenning mot sjukersättning. Om en sådan utredning inte leder till ett
beviljande av sjukersättning och Försäkringskassan påbörjar en ny sådan
utredning vid ett senare tillfälle räknas femtonårsperioden i stället fr.o.m.
detta senare tillfälle. Även i de fall som det är aktuellt att ompröva den
försäkrades rätt till sjukersättning med stöd av 36 kap. 19 § räknas fem-
tonårsperioden fr.o.m. den månad som Försäkringskassan påbörjar utred-
ningen om en sådan omprövning. Om en sådan utredning inte leder till att
en omprövning av rätten till sjukersättning ska göras och Försäkrings-
kassan påbörjar en ny sådan utredning vid ett senare tillfälle räknas fem-
tonårsperioden i stället fr.o.m. detta senare tillfälle.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

*10 b § Den som har uppnått den ålder då det återstår som mest fem år till den
tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas enligt 16 § ska omfattas av
regleringen i 10 a § även om tidpunkten då sjukersättning som längst kan lämnas
därefter skulle senareläggas genom en författningsändring.*

Paragrafen är ny och reglerar vad som gäller i fråga om sjukersättning
enligt 10 a § om den tidpunkt till vilken sjukersättning som längst kan
lämnas enligt 16 § därefter skulle senareläggas genom en författnings-
ändring.

Enligt 16 § lämnas sjukersättning som längst t.o.m. månaden före den
månad då den försäkrade fyller 65 år. Om en höjning av åldersgränsen
skulle genomföras genom en författningsändring innebär bestämmelsen att
den som redan har uppnått den ålder då det återstår som mest fem år till
den tidpunkt till vilken sjukersättning som längst kan lämnas även fortsättnings-
vis ska omfattas av regleringen i 10 a §. För att 10 a § ska vara til-
lämplig för den försäkrade måste övriga kriterier i den nämnda paragrafen
vara uppfyllda.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

11 § Bedömningen enligt 10 och 10 a §§ ska göras

- efter samma grunder oavsett på vilket sätt prestationsförmågan är nedsatt, och
- i förhållande till ett heltidsarbete.

Med inkomst av arbete likställs i skälig omfattning värdet av arbete med skötsel
av hemmet.

I paragrafen finns ytterligare bestämmelser om vad som ska beaktas vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning.

Ändringen består i att en hänvisning till den nya 10 a § införs. Det som redan gäller vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning enligt 10 § ska gälla även när bedömningen av arbetsförmågans nedsättning görs enligt 10 a §.

Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

36 kap.

19 § Om arbetsförmågan förbättras för en försäkrad som får sjukersättning, ska rätten till förmånen omprövas.

En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga. *Om arbetsförmågan för en försäkrad som har uppnått den ålder som avses i 33 kap. 10 a § fortfarande är nedsatt i förhållande till arbeten som avses i den paragrafen, ska dock rätten till sjukersättning inte omprövas.*

I paragrafen regleras att rätten till sjukersättning ska omprövas om arbetsförmågan förbättras. Av andra stycket framgår att en försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga.

Av den nya *andra meningen* i *andra stycket* framgår att rätten till sjukersättning trots vad som anges i paragrafens första stycke inte ska omprövas om arbetsförmågan för en försäkrad som har uppnått den ålder som avses i 33 kap. 10 a § fortfarande är nedsatt i förhållande till sådana arbeten som avses i den paragrafen. Denna omprövningsreglering är tillämplig för en försäkrad som har beviljats sjukersättning enligt 33 kap. 10 § där arbetsmarknadsbegreppet innebär att den försäkrades arbetsförmåga ska vara nedsatt i ”förvärvsarbete på arbetsmarknaden”. Om den försäkrades arbetsförmåga förbättras i relation till förvärvsarbete på arbetsmarknaden skulle ersättningen omprövas, samtidigt som den försäkrade, beroende på ålder, vid en ny ansökan skulle kunna ha rätt till sjukersättning vid prövning enligt 33 kap. 10 a §. Genom att det i andra meningen anges att omprövning inte ska ske i ett sådant fall undviks denna situation. Den som således uppnår den ålder som innebär att de särskilda reglerna om sjukersättning till äldre blir tillämpliga för honom eller henne måste alltså behöva ha uppvisat arbetsförmåga i förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller i ett annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne för att sjukersättningen ska kunna omprövas. I fråga om förvärvsarbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden måste det röra sig om arbeten som den försäkrade har erfarenhet av. Se vidare författningskommentaren till 10 a §.

Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2022.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om sjukersättning som avser tid före ikraftträdandet.

Prop. 2021/22:220 I *första punkten* anges att lagen träder i kraft den 1 september 2022. Ändringarna ska gälla för prövning av rätten till sjukersättning som avser tid från och med ikraftträdandet.

I *andra punkten* anges att äldre bestämmelser fortfarande gäller för sjukersättning som avser tid före ikraftträdandet. Det innebär att när en ansökan prövas som avser tid såväl före som efter ikraftträdandet ska frågan om ersättning som avser tid före ikraftträdandet prövas enligt äldre bestämmelser och frågan om ersättning avseende tid fr.o.m. ikraftträdandet enligt de nya och ändrade bestämmelserna. Det innebär att i ärenden som avser omprövning av rätten till sjukersättning som Försäkringskassan fattar före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

Överväganden finns i avsnitt 6.

Sammanfattning av betänkandet En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU 2021:69) i relevanta delar

Prop. 2021/22:220
Bilaga 1

I betänkandet lämnas förslag om ett förändrat arbetsmarknadsbegrepp i sjukersättning och aktivitetsersättning samt om sjukersättning till äldre i förvärvsarbetsande ålder.

Förslag om ett förändrat arbetsmarknadsbegrepp

I betänkandet föreslås att vid prövning av rätten till sjukersättning och aktivitetsersättning ska bedömningen av den försäkrades arbetsförmåga göras i förhållande till samma arbetsmarknadsbegrepp som används vid prövning av rätt till sjukpenning.

Förslag om sjukersättning för äldre i förvärvsarbetsande ålder

I betänkandet föreslås att arbetsförmågan hos försäkrade som har som mest fem år kvar tills de uppnår den ålder då de inte längre kan få sjukersättning utbetald till sig, en ålder som i framtiden kommer att motsvara riktåldern för pension, ska bedömas i förhållande till förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, som den försäkrade har erfarenhet av eller till annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade. Vid bedömningen av om det finns återstående rehabiliteringsmöjligheter ska det bortses från sådana insatser som syftar till att den försäkrade ska kunna arbeta i ett förvärvsarbete, i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknadenarbete, som han eller hon inte har tidigare erfarenhet av.

Betänkandets lagförslag i relevanta delar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Häri genom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 27 kap. 6 och 7 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 27 kap. 6 § ska utgå,

dels att 5 kap. 9 och 14 §§, 6 kap. 6 §, 23 kap. 2 och 3 §§, 24 kap. 3 §, 26 kap. 17 och 21 §§, 27 kap. 1, 15, 26 och 28 §§, 28 kap. 11 §, 29 kap. 1–3 §§, 30 kap. 9 §, 31 kap. 1–3, 8, 12 och 14 §§, 31 a kap. 4 och 7 §§, 33 kap. 1, 5, 6, 10–12 §§, 36 kap. 1, 9 a, 12, 15 b, 18 a, 19 och 22 §§, 37 kap. 6 och 7 §§, 41 kap. 4§, 46 kap. 18 §, 47 kap. 17 §, 103 c kap. 4 §, 103 d kap. 6 och 8 §§, 108 kap. 1 §, 110 kap. 57 § och rubrikerna närmast före 29 kap., 31 kap. 8 och 14 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya kapitel, 31 b–31 c kap., tolv nya paragrafer, 27 kap. 55 c §, 31 kap. 3 a och 15 §§, 33 kap. 6 a, 10 a och 20 a §§, 36 kap. 12 a–12 d och 24 a §§, 108 kap. 23 § och närmast före 27 kap. 55 c §, 31 kap. 15 §, 33 kap. 6, 6 a och 20 a §§ och 36 kap. 24 a § nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 33 kap. 7 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Nedsatt arbetsförmåga vid aktivitetsersättning”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 kap.

Nedsatt arbetsförmåga vid sjukersättning

6 §

För rätt till sjukersättning krävs att arbetsförmågan *kan anses stadigvarande nedsatt och* att åtgärder som avses i 27 kap. 6 § samt i 29–31 kap. inte *bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga.*

För rätt till sjukersättning krävs att *det är sannolikt* att arbetsförmågan *kommer vara nedsatt under överskådlig tid. Dessutom ska det kunna antas att åtgärder som avses i 29–31 b kap. inte leder till att den försäkrade får eller återfår arbetsförmågan i ett sådant arbete som anges i 10 §.*

Vid bedömningen ska bortses från om den försäkrade kan få eller återfå arbetsförmågan först vid en tidpunkt som infaller efter det att den försäkrade uppnått den ålder till vilken sjukersättning som längst kan lämnas enligt 16 §.

Sjukersättning för äldre

6 a §

För en försäkrad som uppnått den ålder då det återstår som mest fem år till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas enligt 16 § och som har erfarenhet av sådant arbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden ska vid bedömningen enligt 6 § första stycket andra meningen endast beaktas sådana arbeten som den försäkrade har erfarenhet av eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne.

10 §

När det bedöms hur nedsatt arbetsförmågan är ska Försäkringskassan beakta den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom *förvärvsarbete på arbetsmarknaden.*

När det bedöms hur nedsatt arbetsförmågan är ska Försäkringskassan beakta den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom

1. *förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, eller*
2. *annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne.*

10 a §

För en försäkrad som avses i 6 a § ska bedömningen av arbetsförmågans nedsättning enligt 10 § första stycket 1 endast göras mot sådana arbeten som den försäkrade har erfarenhet av.

11 §

Bedömningen enligt 10 § ska göras

– efter samma grunder oavsett på vilket sätt prestationsförmågan är nedsatt, och

– i förhållande till ett heltidsarbete.

Med inkomst av arbete likställs i skälig omfattning värdet av arbete med skötsel av hemmet.

Bedömningen enligt 10 och 10 a §§ ska göras

Om arbetsförmågan förbättras för en försäkrad som får sjukersättning, ska rätten till förmånen omprövas.

En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga.

En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga. *Om arbetsförmågan fortfarande är nedsatt i förhållande till sådana arbeten som avses i 33 kap. 10 eller 10 a §§ ska dock rätten till sjukersättning inte omprövas.*

Utförande av sysslor av ideell karaktär som understiger tio timmar i veckan och som inte ger inkomst ska inte anses innebära att en försäkrad har uppvisat arbetsförmåga.

1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2022 i fråga om 5 kap. 9 §, 6 kap. 6 §, 27 kap. 55 c §, 30 kap. 9 §, 31 kap. 1–3 a, 8, 12, 14 och 15 §§, 31 a kap. 7 §, 31 b–31 c kap., 33 kap. 5–6 a, 10–12 och 20 a §§, 36 kap. 9 a, 12–12 d, 15 b och 18 a §§, 37 kap. 6 och 7 §§, 108 kap. 23 § och 110 kap. 57 § och i övrigt den 1 januari 2023.

2. Bestämmelserna i 5 kap. 9 §, 6 kap. 6 §, 27 kap. 55 c §, 30 kap. 9 §, 31 kap. 1–3 a, 8, 12, 14 och 15 §§, 31 a kap. 7 §, 31 b–31 c kap., 33 kap. 5–6 a, 10–12 och 20 a §§, 36 kap. 9 a, 12–12 d, 15 b och 18 a §§, 37 kap. 6 och 7 §§ och 108 kap. 23 § i den nya lydelsen tillämpas dock för tid från och med den 1 januari 2023.

3. Den nya bestämmelsen i 33 kap. 20 a § ska tillämpas även i fråga om den som den 1 december 2022 hade rätt till aktivitetserättning för nedsatt arbetsförmåga och som har rätt till förmånen även för tid fr.o.m. den 1 januari 2023. Avseende en sådan försäkrad ska Försäkringskassan i samråd med Arbetsförmedlingen snarast utreda om den försäkrade kan delta i det arbetsmarknadspolitiska programmet för unga med aktivitetserättning. Denna utredning behöver inte göras om det är uppenbart att den försäkrade inte kan delta i programmet.

4. Äldre bestämmelser om sjukpenning samt sjukpenning i särskilda fall enligt 27 kap. 6 § respektive 28 a kap. 3 § tillämpas fortfarande i de fall Försäkringskassan senast före utgången av december 2022 har godkänt en sådan plan som avses i 6 § andra stycket.

5. De nya bestämmelserna i 27 kap. 55 c §, 30 kap. 9 §, 31 kap. 2–3 a, 8, 12 och 14 §§ och 31 a kap. 4 och 7 §§ tillämpas även på sjukperioder som har påbörjats före den 1 januari 2023. Bestämmelserna tillämpas dock första gången vid prövning av rätt till ersättning för dagar från och med den 1 januari 2023.

Prop. 2021/22:220
Bilaga 2

6. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i fråga om förmåner som avser tid före den 1 januari 2023.

Förteckning över remissinstanserna (SOU 2021:69)

Efter remiss har yttranden inkommit från Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Arbetsmiljöverket, Barncancerfonden, Botkyrka kommun, Centrala studiestödsnämnden, Delaktighet, Handlingskraft, Rörelsefrihet (DHR), Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Ekonomistyrningsverket, Eslöv kommun, Forskningsrådet hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE), Funktionsrätt Sverige, Fysioterapeuterna, Företagarna, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Uppsala, Gnesta kommun, Göteborgs kommun, Göteborgs universitet, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Inspektionen för socialförsäringen (ISF), Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Kammarrätten i Sundsvall, Karolinska institutet, Katrineholms kommun, Konjunkturinstitutet, Kronofogdemyndigheten, Kungsbacka kommun, Landsorganisationen i Sverige (LO), LO-TCO Rättsskydd, Malmö kommun, Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak), Myndigheten för delaktighet (MFD), Pensionsmyndigheten, PTK, Region Blekinge, Region Halland, Region Kronoberg, Region Norrbotten, Region Stockholm, Region Västernorrland, Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSHM), Riksrevisionen, Saco, Skatteverket, Socialstyrelsen, Statskontoret, Stockholms kommun, Svenska ILO-kommittén, Svenskt Näringsliv, Sveriges Arbetsterapeuter, Sveriges Dövas Riksförbund, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Sveriges Läkarförbund, Sveriges Psykologförbund, Synskadades Riksförbund, Södertälje kommun, TCO, Trollhättans kommun, Växjö kommun och Örebro universitet.

Därutöver har yttrande inkommit från Akademikerförbundet SSR, Autism- och Aspergerförbundet, Bröstcancerförbundet, Charlotta Ekman, Fackförbundet ST, Föreningen för de Neurosynskadade (FfdN), Kommunal, Lärarnas Riksförbund, Nationell Samverkan för psykisk hälsa (NSPH), Parkinsonförbundet, Riksförbundet Attention, Riksförbundet för ME-patienter (RME), Skogsstyrelsen och Umeå Universitet.

Följande remissinstanser har avstått från att lämna ett yttrande: Danderyds kommun, Emmaboda kommun, Falköpings kommun, Företagarförbundet, Gävle kommun, Halmstad kommun, Jokkmokks kommun, Kumla kommun, Köpings kommun, Luleå kommun, Malå kommun, Nationella Nätverket för Samordningsförbund (NNS), Nätverket Unga För Tillgänglighet, Ragunda kommun, Reumatikerförbundet, Riksdagens ombudsmän (JO), Sollentuna kommun, Sorsele kommun, Sotenäs kommun, Svalöv kommun, Svenljunga kommun, Svenska Läkaresällskapet, Sveriges Företagshälsor, Uppsala universitet, Vårdförbundet och Örnsköldsviks kommun.

Sammanfattning av promemorian Stärkt trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga (S2021/07176)

Prop. 2021/22:220
Bilaga 4

I promemorian föreslås att ett förändrat arbetsmarknadsbegrepp för sjukersättning och aktivitetsersättning samt sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder ska genomföras vid en tidigare tidpunkt än den som föreslagits i betänkandet En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet SOU 2021:69. Förslagen föreslås i promemorian träda i kraft den 1 juli 2022.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 33 kap. 6, 10 och 11 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 33 kap. 6 a och 10 a §§, och närmast före 33 kap. 6 och 6 a §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 33 kap. 7 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Nedsatt arbetsförmåga vid aktivitetsersättning”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

33 kap.

Nedsatt arbetsförmåga vid sjukersättning

6 §

För rätt till sjukersättning krävs att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt och att åtgärder som avses i 27 kap. 6 § samt i 29–31 kap. inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga.

För rätt till sjukersättning krävs

1. att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt, och
2. att åtgärder som avses i 27 kap. 6 § samt i 29–31 kap. inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga *i ett sådant arbete som avses i 10 §.*

Sjukersättning för äldre

6 a §

För en försäkrad som har uppnått den ålder då det återstår som mest fem år till den tidpunkt då sjukersättning som längst kan lämnas enligt 16 § och som har erfarenhet av sådant arbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden ska det vid bedömningen enligt 6 § 2 endast beaktas sådana arbeten som den försäkrade har erfarenhet av eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne.

Med arbeten som den försäkrade har erfarenhet av enligt första stycket avses arbeten som den försäkrade har haft under en tidsperiod på femton år före den månad för vilken han eller hon

10 §

När det bedöms hur nedsatt arbetsförmågan är ska Försäkringskassan beakta den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom *förvärvsarbete på arbetsmarknaden*.

När det bedöms hur nedsatt arbetsförmågan är ska Försäkringskassan beakta den försäkrades förmåga att försörja sig själv genom

1. *förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, eller*
2. *annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne.*

10 a §

För en försäkrad som avses i 6 a § ska bedömningen av arbetsförmågans nedsättning enligt 10 § första stycket 1 endast göras mot sådana arbeten som den försäkrade har erfarenhet av.

11 §

Bedömningen enligt 10 § ska göras Bedömningen enligt 10 och 10 a §§ ska göras

- efter samma grunder oavsett på vilket sätt prestationsförmågan är nedsatt, och
- i förhållande till ett heltidsarbete.

Med inkomst av arbete likställs i skälig omfattning värdet av arbete med skötsel av hemmet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om sjukersättning och aktivitetsersättning som avser tid före ikraftträdande

Förteckning över remissinstanserna (S2021/07176)

Efter remiss har yttranden inkommit från Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Barncancerfonden, Centrala studiestödsnämnden, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Ekonomistyrningsverket, Forskningsrådet hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE), Funktionsrätt Sverige, Företagarna, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Uppsala, Göteborgs universitet, Hörselskadades riksförbund, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Kammarrätten i Sundsvall, Konjunkturinstitutet, Kronofogdemyndigheten, Kungsbacka kommun, Landsorganisationen i Sverige (LO), Lunds universitet, Myndigheten för delaktighet (MFD), Pensionsmyndigheten, PTK, Region Blekinge, Region Halland, Region Norrbotten, Region Stockholm, Region Västernorrland, Riksdagens ombudsmän (JO), Riksrevisionen, Socialstyrelsen, Statskontoret, Stockholms kommun, Svenskt Näringsliv, Södertälje kommun, TCO, Umeå kommun och Örebro universitet.

Därutöver har yttranden inkommit från Akademikerförbundet SSR, Autism- och Aspergerförbundet, Nationell Samverkan för psykisk hälsa (NSPH) och Umeå universitet.

Följande remissinstanser har avstått från att lämna ett yttrande: Danderyds kommun, Emmaboda kommun, Falköpings kommun, Företagarförbundet, Gävle kommun, Halmstad kommun, Jokkmokks kommun, Kumla kommun, Köpings kommun, Luleå kommun, Malå kommun, Nationella Nätverket för Samordningsförbund (NNS), Nätverket Unga För Tillgänglighet, Ragunda kommun, Reumatikerförbundet, Riksdagens ombudsmän (JO), Sollentuna kommun, Sorsele kommun, Sotenäs kommun, Svalöv kommun, Svenljunga kommun, Svenska Läkaresällskapet, Sveriges Företagshälsa, Uppsala universitet, Vårdförbundet och Örnsköldsviks kommun.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 april 2022

Närvarande: statsminister Andersson, ordförande, och statsråden Hallengren, Shekarabi, Ygeman, Ekström, Strandhäll, Eneroth, Dahlgren, Ernkrans, Hallberg, Nordmark, Säterberg, Thorwaldsson, Gustafsdotter, Axelsson Kihlblom, Elger, Farmanbar, Danielsson, Karkiainen

Föredragande: statsrådet Shekarabi

Regeringen beslutar proposition Sjukersättning till äldre i förvärvsarbete ålder